

**Міжнародний гуманітарний університет
Факультет медицини та громадського здоров'я**

Кафедра внутрішніх хвороб

Силабус навчальної дисципліни

ПРОПЕДЕВТИКА ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ

Рівень вищої освіти

Другий (магістерський)

Ступінь вищої освіти

Магістр

Спеціальність

222 Медицина

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор Міжнародного

гуманітарного університету

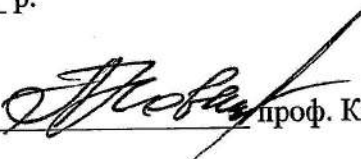
професор Громовенко К.В.

Викладачі	Д.мед.н., професор Ковалевська Л.А. К.мед.н., доцент Іванченко С.А.
Профайл викладачів	
Контактний тел.	0674823371, 0997906089
E-mail:	7173891@gmail.com
Сторінка курсу у Moodle	moodle.mgu.edu.ua
Консультації	Двічі на тиждень у каб. 205

Силабус розглянуто та прийнято на засіданні кафедри внутрішніх хвороб

Протокол № 1 від «31» 08 2021 р.

Завідувачка кафедри внутрішніх хвороб проф. Ковалевська Л.А.

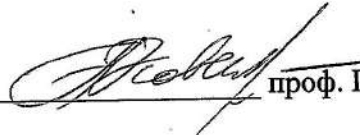
Перевірено:

Гарант освітньо-професійної програми доц. Купріянова Л.С.

Перевірено:

Начальник навчального відділу доц. Райчева Л.І.

Погоджено:

Проректор з науково-педагогічної роботи проф. Гончарук А.Г.

1. Анотація курсу :

Семестр: 5-й та 6-й семестри навчання (ІІІ курс)

Обсяг модуля: загальна кількість годин – 180, з них:

лекції – 30 год., практичні заняття – 70 год., самостійна робота – 80 год.;

кількість кредитів ЄКТС – 6.

Мета курсу: формування у студента основ клінічного мислення і набуття професійних компетентностей обстеження хворого та оцінки основних проявів захворювань внутрішніх органів із дотриманням принципів медичної етики та деонтології.

Результати вивчення дисципліни:

I. Студент має оволодіти сучасними *знаннями* щодо :

- найважливіших етіологічних і патогенетичних факторів формування патологічних процесів в організмі людини;
- методичних основ клінічного обстеження хворого, схеми дослідження пацієнта і написання історії хвороби;
- методичних основ фізикального обстеження хворого – розпитування, огляду, пальпації, перкусії, аускультації;
- найважливіших симптомів та синдромів у клініці внутрішніх захворювань та їх семіологічного тлумачення;
- клініко-діагностичної інтерпретації показників найважливіших лабораторно-інструментальних досліджень;
- медичної греко-латинської термінології у визначенні основних проявів захворювань та у використанні в професійній лексиці.

II. Вміти застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях:

1. Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у клініці внутрішніх хвороб.
2. Проводити опитування і фізикальне обстеження хворих та аналізувати їх результати в клініці внутрішніх хвороб.

3. Скласти план обстеження пацієнта при типовому перебігу найбільш поширених терапевтичних хвороб.
4. Аналізувати результати основних лабораторних і інструментальних методів дослідження.
5. Визначати провідні симптоми та синдроми у клініці внутрішніх захворювань.
6. Демонструвати вміння методично вірно викласти результати обстеження хворого у вигляді історії хвороби з обґрунтуванням синдромного діагнозу.
7. Використовувати греко-латинські медичні терміни в практичній діяльності фахівця.
8. Демонструвати володіння навичками організації режиму перебування хворих у відділеннях терапевтичного профілю.
9. Демонструвати навички надання першої допомоги хворим із порушеннями з боку серцево-судинної, дихальної та травної систем.

III. Бути здатним продемонструвати: уміння встановити продуктивний контакт із хворим; послідовне проведення розпитування і фізикального обстеження пацієнта, уміння оцінювати результати лабораторних та інструментальних досліджень; методично вірно викладення результатів обстеження хворого у медичній документації; володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця при спілкуванні із хворими, медичним персоналом, колегами та принципами фахової субординації у клініці внутрішніх хвороб;

IV. Володіти навичками: з'ясування анамнестичних даних(за стандартною схемою розпитування), фізикального обстеження пацієнта (за встановленими алгоритмами), визначення основних клінічних симптомів та синдромів найбільш розповсюджених захворювань внутрішніх органів; інтерпретації результатів лабораторних та інструментальних досліджень, визначених програмою дисципліни, користування інформаційними і комунікативними технологіями;

V. Самостійно вирішувати: типові завдання з клінічного обстеження хворого; питання встановлення ефективної комунікації з хворими та колегами.

Необхідні навчальні компоненти:

Пререквізити: анатомія людини; фізіологія людини; патологічна фізіологія; медична біологія; мікробіологія, вірусологія та імунологія; медична хімія; медична та біологічна фізика; медична термінологія з основами латинської мови; гістологія, цитологія та ембріологія; догляд за хворими (практика); деонтологія в медицині (курс за вибором).

Кореквізити: пропедевтика педіатрії; фармакологія; медична психологія; сестринська практика.

Постреквізити: внутрішня медицина (в т.ч. ендокринологія, клінічна фармакологія), фтизіатрія, неврологія, дерматологія, виробнича лікарська практика, фізична реабілітація та спортивна медицина, інфекційні хвороби, паліативна та хоспісна медицина.

Зміст дисципліни:

Модуль «Основні методи обстеження в клініці внутрішніх хвороб»

Тема 1. Роль і місце пропедевтики внутрішньої медицини серед клінічних дисциплін терапевтичного профілю.

Схема історії хвороби. Анамнестична частина історії хвороби.

Пропедевтика внутрішньої медицини як введення в клінічну практику. Історія становлення пропедевтики внутрішньої медицини в Україні та за її межами. Основні цілі та об'єкти вивчення пропедевтичної медицини. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб: фізикальні, інструментальні, лабораторні. Медична історія хвороби: основні її розділи та правила складання. Методика розпитування хворого, його діагностичне значення, системність проведення з урахуванням індивідуальних, інтелектуальних та психологічних особливостей хворого. Основні структурні частини анамнезу (паспортна частина, скарги хворого, анамнез захворювання, розпитування по органах та системах, анамнез життя). Роль українських та російських вчених-клініцистів у розвитку професійного мистецтва опитування хворого.

Тема 2. Загальний огляд хворого. Огляд окремих частин тіла.

Методика проведення загального огляду хворого. Визначення загального стану хворого (різновиди загальних станів хворого та їх критерії), оцінка стану його свідомості (типи порушень свідомості), постави, ходи (різновиди постави та ходи при різній патології), положення у ліжку (активне, пасивне, вимушене, їх види). Тілобудова та основні критерії нормальних конституціональних типів. Шкіра, її властивості (колір, еластичність, вологість, температура, елементи висипки, невуси, шрами, рубці) та патологічні зміни; оцінка стану волос та нігтів. Підшкірна клітковина (вгодованість, розподіл, типи ожиріння), стан м'язів та опорно-рухового апарату. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час загального огляду хворого.

Методика проведення та послідовність огляду голови і шиї, кінцівок та тулуба, живота та грудної клітки.

Діагностичне значення симптомів, отриманих під час огляду окремих частин тіла хворого.

Тема 3. Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Огляд та пальпація грудної клітки.

Послідовність вияснення та деталізації найважливіших суб'єктивних симптомів і їх семіологічна оцінка. Особливості з'ясування анамнезу захворювання та життя. Методика проведення статичного та динамічного огляду грудної клітки. Визначення топографічних ділянок та фізіологічних утворень на грудній клітці та їх діагностичне значення. Фізіологічні та патологічні форми грудної клітки, їх критерії. Патологічні форми дихання (Чейна-Стокса, Біота, Куссмауля, Грокко), їх характеристика та причини виникнення. Послідовність проведення пальпації грудної клітки, визначення голосового тремтіння та семіологічна оцінка його результатів.

Тема 4. Перкусія як метод фізикального обстеження легень. Методика проведення порівняльної перкусії легень.

Історія становлення перкусії як методу фізикального обстеження. Роль перкусії у визначенні стану легень. Класифікація перкусії за цілями, за силою нанесення перкуторного удару, за методикою проведення. Різновиди та умови виникнення перкуторних тонів. Основні топографічні ділянки та орієнтири на поверхні грудної клітки. Основні завдання та методика проведення порівняльної перкусії легень. Алгоритм проведення порівняльної перкусії легень. Послідовність характеристики та діагностичне значення отриманих даних. Причини виникнення тупого, тимпанічного, притуплено-тимпанічного, коробкового перкуторних тонів над легеньми.

Тема 5. Методика проведення топографічної перкусії легень. Основні симптоми та синдроми на підставі перкусії легень.

Основні топографічні лінії на поверхні грудної клітки. Основні завдання та послідовність проведення топографічної перкусії легень. Визначення висоти стояння верхівок легень спереду та ззаду, ширини полів Креніга. Послідовність визначення нижньої межі легень, активної та пасивної рухливості нижнього легеневого краю. Простір Траубе, його значення при патології легень.

Результати порівняльної та топографічної перкусії легень при синдромах ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині, збільшення повітряності легеневої тканини, утворення порожнини в легеньх.

Тема 6. Аускультация як метод фізикального обстеження легень. Методика аускультції легень. Основні дихальні шуми.

Історія розвитку аускультції як методу фізикального обстеження хворого. Правила користування стетоскопом та фонендоскопом. Методика проведення орієнтовної порівняльної аускультції легень. Основні дихальні

шуми: везикулярне та бронхіальне дихання, їх кількісні та якісні зміни, умови виникнення. Методика визначення бронхофонії та її діагностичне значення.

Тема 7. Аускультация легень: додаткові дихальні шуми (хрипи, крепітація, шум тертя плеври).

Класифікація додаткових дихальних шумів (хрипи, крепітація, шум тертя плеври). Причини виникнення сухих та вологих хрипів, їх різновиди. Діагностичне значення консонуючих і неконсонуючих хрипів. Умови виникнення крепітації та шуму тертя плеври. Диференціальні ознаки додаткових дихальних шумів. Додаткові аускультативні феномени (шум плескоту Гіпократ, шум падаючої краплі, шум “водяної дудки”), причини їх виникнення та діагностичне значення.

Тема 8. Інструментальні та лабораторні методи дослідження органів дихання

Показання та методика проведення спірографії і пневмотахометрії, основні показники в нормі, зміни при обструктивному та рестриктивному варіантах порушень дихання. Знайомство з методикою проведення та діагностичним значенням бронхоскопії та бронхографії. Плевральна пункція (техніка проведення та лабораторне дослідження пунктату). Лабораторне дослідження харкотиння. Рентгенологічне дослідження органів грудної клітки, його різновиди та діагностичне значення. Комп’ютерна томографія органів грудної клітки, основні показання до її проведення.

Тема 9. Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи. Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево–судинної системи.

Діагностичне значення основних фізикальних методів обстеження системи кровообігу (розпитування, огляду, пальпації, перкусії, аускультатії). Послідовність з’ясування та деталізації скарг хворого із серцево–судинною патологією. Особливості збирання анамнезу захворювання та життя. Проведення загального огляду кардіологічного хворого. Курація хворого з написання анамнестичного розділу історії хвороби.

Тема 10. Дослідження пульсу (артеріального, венозного, псевдокапілярного) та артеріального тиску.

Судини, доступні для визначення пульсу (артеріального, венозного). Правила та послідовність дослідження пульсу на променевій артерії. Визначення основних властивостей пульсу (синхронності, ритмічності, частоти, напруження, наповнення, висоти, швидкості, рівномірності), виявлення дефіциту, лабільності, парадоксальності, дикротичності пульсу. Правила вимірювання артеріального тиску на верхніх та нижніх кінцівках. Основні методи визначення артеріального тиску. Поняття про тони Короткова. Основні параметри,

що визначають показники систолічного та діастолічного артеріального тиску. Поняття про пульсовий та середньодинамічний артеріальний тиск. Нормальні значення артеріального тиску у відповідності до критеріїв ВОЗ/МТГ.

Тема 11. Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка.

Послідовність проведення огляду ділянки серця. Діагностичне значення серцевого горбу, пульсацій у ділянці серця та шиї. Методика і техніка пальпації прекардіальної ділянки: верхівковий поштовх (локалізація, площа, сила, висота, резистентність, зміщуваність, причини виникнення негативного верхівкового поштовху); серцевий поштовх, причини його появи та методика визначення; пульсація черевного відділу аорти, печінки, симптом Плеша, пульсація висхідного відділу аорти та її дуги, виявлення пульсації легеневого стовбура. Пресистолічне і систолічне тремтіння (симптом "котячого муркотіння"), причини виникнення.

Поняття про відносну та абсолютну серцеву тупість, їх перкуторне визначення (послідовність: права, верхня, ліва межа) та зміни в умовах патології. Структури, що формують судинний пучок, перкуторне визначення його ширини.

Тема 12. Аускультация серця. Нормальні серцеві тони, розщеплення та роздвоєння тонів, додаткові тони (ритм перепілки, ритм галопа).

Методика і техніка аускультации серця у відповідності з традиціями Київської терапевтичної школи. Основні та додаткові точки аускультации. Місця проекції та найкращого вислуховування клапанів серця. Механізм формування серцевих тонів. Причини посилення та послаблення тонів. Акцент тону. Зміни тонів за тембром (хлопаючий, приглушений, оксамитовий, металевий, гарматний тони). Поняття про розщеплення та роздвоєння серцевих тонів, причини їх виникнення та часові характеристики. Додаткові тони – тон відкриття мітрального клапана, галопні тони (протодіастолічний, мезодіастолічний та пресистолічний ритм галопа). Методичні особливості аускультации серця - безпосередньо вухом, стетоскопом, фонендоскопом: у положенні хворого стоячи, лежачи, у стані спокою і після фізичного навантаження.

Тема 13. Аускультация серця: органічні та функціональні серцеві шуми.

Причини виникнення та класифікація серцевих шумів (внутрішньосерцеві та позасерцеві, органічні та функціональні, систолічні та діастолічні, шуми вигнання, наповнення, регургітації). Правила вислуховування та алгоритм характеристики шумів серця: відношення до фаз серцевої діяльності, місце найкращого

вислуховування, місця проведення, характер, інтенсивність, форма, зв'язок із тонами серця, зміни у залежності від положення тіла (вертикальне, горизонтальне) та фізичного навантаження. Визначення аускультативних симптомів Сиротиніна-Куковерова та Удінцева. Поняття про функціональні шуми та їх відмінностей від органічних серцевих шумів. Позасерцеві шуми. Шум тертя перикарда, плевроперикардіальний шум, кардіопульмональний шуми. Шум "дзиги" на яремній вені. Подвійні тон Траубе та шум Виноградова-Дюрозьє на стегновій артерії: методика визначення, причини та механізм виникнення.

Тема 14. Електрокардіографічний метод дослідження функції серця. Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії передсердь та шлуночків.

Клініко-діагностичне значення методу електрокардіографії. Біофізичні і фізіологічні основи ЕКГ. Структура і функція водіїв ритму серця та провідникової системи. Основні та додаткові шляхи проведення імпульсу. Методика і техніка реєстрації ЕКГ: стандартні відведення, однополюсні відведення від кінцівок, грудні відведення. Основні елементи ЕКГ : значення тривалості та амплітуди зубців, тривалості інтервалів і сегментів в нормі. Алгоритм і методика розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії правого та лівого передсердь та шлуночків.

Тема 15. Електрокардіографічне дослідження хворих із порушеннями автоматизму та збудливості.

Основні структури, що забезпечують функцію автоматизму серця. ЕКГ-ознаки порушень автоматизму: синусової тахікардії, синусової брадикардії, синусової аритмії, синдрому слабкості синусового вузла. Види екстрасистол. ЕКГ-ознаки синусової, передсердної, атріо-вентрикулярної та шлуночкової екстрасистол. Диференціація право- та лівошлуночкових екстрасистол. Класифікація шлуночкових екстрасистол. Види аллоритмій.

Тема 16. Електрокардіографічне дослідження хворих із порушеннями функції провідності. ЕКГ-ознаки комбінованих порушень серцевого ритму.

Час проведення імпульсу по різних відділах провідникової системи серця. ЕКГ-ознаки сино-аурикулярної та внутрішньопередсердної блокади. Класифікація та ЕКГ-ознаки атріо-вентрикулярної блокади. Напади Морганьї–Адамса–Стокса, причина їх виникнення та клінічні прояви. Внутрішньошлуночкові блокади, диференціація блокади лівої та правої ніжки пучка Гіса. Ознайомлення з показаннями до проведення та правилами виконання електроімпульсної терапії.

ЕКГ- та клінічні ознаки фібриляції та тріпотіння передсердь. Клінічні прояви та ЕКГ-ознаки при тріпотінні шлуночків, пароксизмальній шлуночкової тахікардії, фібриляції шлуночків.

Тема 17. Інструментальні методи обстеження серцево-судинної системи.

Фонокардіографія: діагностичне значення методу, методика реєстрації та принципи розшифрування ФКГ. Полікардіографія. Ехокардіографія: діагностичне значення методу, методика і техніка ехокардіографічного дослідження. Найважливіші ехокардіографічні параметри – об'єми порожнини серця, фракція викиду, товщина міжшлуночкової перетинки та задньої стінки лівого шлуночка. Допплерографія серця та судин. Флебографія, реовазографія: діагностичне значення методів.

Тема 18. Розпит та огляд хворих із захворюваннями шлунково–кишкового тракту. Огляд та поверхнева пальпація живота.

Послідовність з'ясування та деталізації скарг хворого із патологією шлунково–кишкового тракту. Особливості збирання анамнезу захворювання та життя. Зміни зовнішнього вигляду хворого при різній патології шлунково–кишкового тракту. Послідовність огляду живота (форма, розміри, симетричність, стан шкіри та пупка, вгодованість, стан підшкірних судин, характер оволосіння). Поняття про топографічні зони та топографічні лінії на поверхні живота. Завдання та методика проведення поверхневої пальпації живота (пальпація до дузі великого та малого радіусу, перевірка симптомів подразнення очеревини, виявлення розходження прямих м'язів живота, наявності пупкових кил та кил білої лінії живота). Методи виявлення асцитів (оглядовий, перкуторний, флюктуації).

Тема 19. Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунка.

Роль вітчизняних клініцистів у розробці методу пальпації органів черевної порожнини. Проекція відділів шлунково-кишкового тракту на поверхню живота. Послідовність проведення глибокої ковзної методичної пальпації відділів кишківника за методом Образцова–Стражеска: нормальні параметри сигмоподібної, сліпої, термінального відділу клубової, висхідної, нисхідної та поперечно-ободової кишки. Методи визначення нижньої межі шлунка (перкуторний, пальпаторний, стетоакустичний, за шумом плескоту). Правила пальпації воротаря.

Тема 20. Глибока ковзна методична пальпація печінки, селезінки, нирок.

перкуторне визначення розмірів та меж печінки за методами образцова та курлова. причини збільшення та зменшення розмірів печінки. методика проведення глибокої ковзної пальпації печінки. характеристика

нормальної пальпаторної картини та можливі зміни нижнього краю печінки при патології. методика перкуторного визначення розмірів селезінки, основні причини її збільшення. правила пальпації селезінки. діагностична цінність визначення симптому пастернацького. методика пальпаторного дослідження нирок у положення стоячи та лежачи.

Тема 21. Інструментальні та лабораторні методи дослідження стану шлунково–кишкового тракту.

Ознайомлення з показаннями та методикою проведення фіброгастродуоденоскопії та фіброколоноскопії. Сучасні методи вивчення секреторної та кислотопродукуючої активності шлунка. Методика інтрагастральної рН-метрії, фракційного дослідження шлункового вмісту, аналіз отриманих даних. Методика проведення багатомоментного дуоденального зондування, аналіз отриманих даних. Рентгенологічні методи обстеження шлунково–кишкового тракту та нирок, сцинтиграфія нирок.

Модуль «Основні симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів»

Тема 22. Мітральні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.

Визначення та розповсюдженість вад серця, частота ураження серцевих клапанів. Ревматизм, сучасна класифікація та основні клінічні прояви.

Основні причини та механізми розвитку мітральної недостатності та мітрального стенозу. Зміни гемодинаміки при мітральних вадах серця. Значення рефлексу Китаєва. Основні скарги хворих на мітральний стеноз та недостатність мітрального клапана. Дані огляду, пальпації передсерцевої ділянки та перкусії при мітральних вадах серця. Аускультативна картина мітрального стенозу та мітральної недостатності. ЕКГ– та ФКГ–ознаки мітральних вад серця. Рентгенологічні ознаки мітральних вад. Поняття про пролапс мітрального клапана.

Тема 23. Аортальні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.

Етіологічні фактори та механізми розвитку аортальної недостатності та аортального стенозу. Зміни гемодинаміки при аортальних вадах серця. Основні скарги хворих на аортальний стеноз та недостатність аортального клапана. Дані огляду, пальпації передсерцевої ділянки та перкусії при аортальних вадах серця.

Аускультативна картина стенозу аортального отвору та аортальної недостатності. ЕКГ– та ФКГ–ознаки аортальних вад серця. Рентгенологічні ознаки аортальних вад.

Тема 24. Основні симптоми та синдроми при артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи.

Визначення ВОЗ/МТГ для артеріальної гіпертензії, есенціальної гіпертензії (гіпертонічної хвороби) та симптоматичної гіпертензії. Основні фактори ризику гіпертонічної хвороби та механізми її розвитку. Класифікація гіпертонічної хвороби за рівнем артеріального тиску та за ураженням органів–мішеней. Основні скарги хворого на гіпертонічну хворобу, дані огляду, пальпації прекардіальної ділянки, перкусії меж серцевої тупості та аускультатії серця. ЕКГ–ознаки змін міокарда при гіпертонічній хворобі. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Ускладнені та неускладнені гіпертонічні кризи.

Тема 25. Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда.

Визначення поняття «ішемічна хвороба серця» (ІХС). Основні патогенетичні механізми та фактори ризику ІХС. Сучасна класифікація ІХС. Визначення та основні клінічні прояви стенокардії. Функціональні класи стенокардії. Методи об'єктивної діагностики стенокардії (ЕКГ, добове моніторування ЕКГ, навантажувальні тести, коронарографія, сцинтиграфія серця). Нестабільна стенокардія, поняття про гострий коронарний синдром. Визначення та основні клінічні прояви гострого інфаркту міокарда. Дані фізикальних методів обстеження хворих на гострий інфаркт міокарда. Періодизація інфаркту міокарда. ЕКГ–зміни при різних формах інфаркту міокарда в різні періоди його перебігу. Сучасні лабораторні маркери некрозу міокарда.

Тема 26. Синдром серцевої недостатності: основні клінічні та інструментальні методи обстеження. Гостра та хронічна судинна недостатність.

Визначення серцевої недостатності та основні патогенетичні шляхи її розвитку. Сучасна класифікація серцевої недостатності (стадії серцевої недостатності, гемодинамічний варіант, функціональні класи пацієнтів). Основні клінічні прояви серцевої недостатності та дані інструментальних і лабораторних методів дослідження, що підтверджують її наявність. Судинна недостатність та основні її різновиди: знепритомнення, колапс, шок. Поняття про синкопальні стани, механізм їх виникнення та основні клінічні прояви.

Тема 27. Основні клінічні прояви при хронічному бронхіті та бронхіальній астмі. Хронічні обструктивні захворювання легень.

Визначення та основні механізми розвитку хронічного бронхіту та бронхіальної астми. Основні скарги та дані фізикального обстеження хворих на хронічний бронхіт і бронхіальну астму. Синдром бронхіальної обструкції,

мукоциліарної недостатності та підвищеної повітряності легень. Основні методи інструментальної діагностики. Лабораторні ознаки бронхіальної астми за даними загального аналізу крові та дослідження харкотиння. Визначення та основні клінічні прояви бронхоектатичної хвороби. Поняття про хронічне обструктивне захворювання легень.

Тема 28. Основні симптоми та синдроми при пневмоніях та плевритах на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження.

Визначення та сучасна класифікація пневмоній (госпітальна, негоспітальна, аспіраційна, пневмонія у осіб з послабленим імунітетом), класифікація за характером ураження легень (плевропневмонія, бронхопневмонія, інтерстиціальна пневмонія). Основні етіологічні чинники пневмонії. Скарги хворих та особливості даних фізикальних методів обстеження хворих на плевро- та бронхопневмонію. Критерії тяжкого перебігу пневмонії. Можливості інструментальної діагностики ущільнення легеневої тканини. Лабораторні ознаки запального синдрому при пневмоніях. Синдром ущільнення легеневої тканини.

Причини розвитку запалення плевральних листків. Шляхи утворення та циркуляції внутрішньоплевральної рідини в нормі та при патології. Особливості скарг хворого при сухому та ексудативному плевриті, відмінність даних фізикального обстеження (пальпації, перкусії, аускультатії легень) при різних формах плевриту. Синдроми накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині. Можливості інструментальної діагностики. Плевральна пункція: дослідження вмісту плевральної порожнини. Відмінність між ексудатом та трансудатом за даними фізикального та лабораторного обстеження. Основні клінічні прояви та стадії синдрому дихальної недостатності при захворюваннях легень.

Тема 29. Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, пептичну виразку шлунка та 12-палої кишки, захворювання кишківника. Основні симптоми та синдроми.

Визначення та сучасна класифікація гастриту і пептичної виразки шлунка та 12-палої кишки. Основні етіологічні чинники цих захворювань. Розповсюдженість хелікобактеріозу, умови пошкодження слизової оболонки шлунка та 12-палої кишки. Основні скарги хворих на хронічний гастрит та пептичну виразку. Особливості больового синдрому в залежності від локалізації патологічного вогнища та стану кислотопродукуючої функції шлунка. Прояви диспептичного синдрому при хронічному гастриті та пептичній виразці шлунка і 12-палої кишки. Можливості інструментального та лабораторного обстеження хворих. Основні ускладнення пептичної виразки шлунка та 12-палої кишки. Синдром шлункової кровотечі. Основні

симптоми та синдроми у хворих на ентерит та коліт: синдром кишкової диспепсії, синдроми мальабсорбції та мальдигестії, синдром подразненого кишківника.

Тема 30. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях гепато-біліарної системи

Визначення та принципи сучасної класифікації хронічного холециститу та холангіту. Поняття про дискінезії жовчовивідних шляхів та їх типи. Основні скарги хворих на холецистит і холангіт. Дані фізикального обстеження пацієнтів із хронічним холециститом та холангітом. Поняття про кутанно-вісцеральні та вісцеро-кутанні симптоми при захворюваннях жовчовивідних шляхів. Інструментальні методи дослідження при патології жовчовивідних шляхів, лабораторна діагностика та результати дуоденального зондування. Жовчнокам'яна хвороба: основні скарги та дані фізикального обстеження. Особливості больового синдрому. Основні прояви жовтяничного синдрому та синдрому холестазу, їх лабораторні ознаки.

Визначення та принципи сучасної класифікації хронічного гепатиту та цирозу печінки. Основні етіологічні чинники розвитку гепатиту та цирозу печінки. Механізм ураження печінки при гепатитах вірусної етіології. Основні скарги хворих на гепатити та цирози печінки, особливості результатів огляду та дані фізикального обстеження. Морфологічні та біохімічні ознаки ураження печінки. Поняття про індекс гістологічної активності та критерії Чайлда–Пью. Синдроми портальної гіпертензії, печінкової недостатності та гепатолієнальний синдром при ураженнях печінки. Основні ускладнення цирозів печінки.

Тема 31. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок – гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті.

Визначення та сучасна класифікація гломерулонефриту та пієлонефриту. Основні механізми розвитку гломерулонефриту та пієлонефриту. Скарги хворих при ураженні нирок та результати фізикального обстеження хворих на гломеруло– та пієлонефрит. Набряковий синдром та синдром артеріальної гіпертензії при захворюваннях нирок. Можливості інструментальної діагностики патології нирок. Лабораторне дослідження сечі, аналіз та інтерпретація результатів загальноклінічного аналізу сечі, дослідження сечі за Нечипоренком, Амбюрже, Адис–Каковським, Зимницьким. Сечовий, нефротичний синдроми при захворюваннях нирок. Результати біохімічного дослідження крові при патології нирок. Синдроми ниркової недостатності та ниркової кольки. Визначення та класифікація хронічної хвороби нирок.

Тема 32. Основні симптоми та синдроми при анеміях. Патологія системи згортання крові. Загальноклінічний аналіз крові.

Визначення та сучасна класифікація анемії. Основні лабораторні критерії анемії. Механізм розвитку нестачі заліза в організмі та виникнення залізодефіцитної анемії. Основні клінічні прояви сидеропенічного та загальногіпоксичного синдромів при залізодефіцитній анемії. Лабораторні критерії залізодефіцитної анемії. Причини та патогенез В₁₂–фолієводефіцитної анемії. Прояви загальноанемічного синдрому, синдромів ураження органів травлення, фунікулярного мієлозу та ураження периферичної крові при В₁₂–фолієводефіцитній анемії. Основні лабораторні ознаки В₁₂–фолієводефіцитної анемії. Вроджені та набуті гемолітичні анемії: прояви загальноанемічного, жовтяничного синдромів, спленомегалії та гемосидерозу внутрішніх органів. Основні лабораторні критерії гемолітичних анемії та особливості порушення обміну білірубіну. Аналіз та інтерпретація загальноклінічного дослідження крові.

Основні компоненти системи згортання крові. Фактори розвитку кровоточивості та причини геморагічних синдромів – тромбоцитопенії, коагулопатії, геморагічні васкуліти. Характеристика геморагічного синдрому при гемофіліях, тромбоцитопенічній пурпурі та хворобі Шенляйн–Геноха. Прояви суставного, абдомінального, ниркового та анемічного синдромів при цих захворюваннях. Основні методи лабораторної діагностики геморагічних синдромів.

Види навчальних занять: лекція, практичне заняття, консультація.

Тематичний план лекцій:

№	Назва теми	Кількість годин
Модуль «Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб»		
1.	Пропедевтика внутрішньої медицини як введення у клініку внутрішніх хвороб. Основні методи обстеження у клініці внутрішніх хвороб.	2
2.	Симптоми при захворюваннях органів дихання на підставі розпитування хворого, пальпації та перкусії грудної клітки	2
3.	Симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання на підставі аускультації легень: основні та додаткові дихальні шуми, бронхофонія	2
4.	Симптоми захворювань внутрішніх органів на підставі дослідження пульсу та вимірювання артеріального тиску	2

5.	Аускультация сердца: основні симптоми при вислуховуванні тонів серця.	2
6.	Симптоми та синдроми на підставі аускультативної внутрішньосерцевих шумів, особливості вислуховування функціональних та позасерцевих шумів	2
7.	Основні симптоми при захворюваннях шлунково–кишкового тракту: клінічні особливості больового та диспептичного синдромів	2
Модуль « Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів»		
8.	Основні симптоми та синдроми при артеріальній гіпертензії та ішемічній хворобі серця	2
9.	Синдром серцевої та судинної недостатності при захворюваннях серцево–судинної системи	2
10.	Основні синдроми при захворюваннях органів дихання. Гострі та хронічні бронхіти, бронхіальна астма, емфізема легень, хронічне обструктивне захворювання легень.	2
11.	Основні симптоми та синдроми при пневмонії, сухому та ексудативному плевритах. Клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки симптомів ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини в плевральній порожнині, дихальної недостатності	2
12.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунка та кишківника. Методи клінічного, лабораторного та інструментального дослідження при гастритах, пептичній виразці шлунка та 12-палої кишки.	2
13.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях гепато–біліарної системи. Методи клінічного, лабораторного та інструментального обстеження.	2
14.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок. Симптоматологія гострого та хронічного гломерулонефриту і пієлонефриту.	2
15.	Основні симптоми та синдроми при анеміях. Геморагічні синдроми. Методи клінічного, лабораторного та інструментального дослідження.	2
Усього з дисципліни		30

Тематичний план практичних занять:

№	Назва теми	Кількість годин
Модуль «Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб»		
1.	Основні завдання пропедевтики внутрішньої медицини. Схема історії хвороби. Проведення розпитування хворого.	2,5
2.	Загальний огляд хворого. Огляд окремих частин тіла: голови, шиї, тулуба кінцівок. Діагностичне значення симптомів, виявлених під час огляду хворого.	2,5
3.	Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Статичний та динамічний огляд грудної клітки. Пальпація грудної клітки.	2,5
4.	Перкусія як метод фізикального обстеження органів дихання. Методика і техніка проведення порівняльної перкусії легень.	2,5
5.	Методика проведення топографічної перкусії легень. Основні симптоми та синдроми на підставі перкусії легень.	2,5
6.	Аускультация легень: основні дихальні шуми (везикулярне та бронхіальне дихання)	2,5
7.	Аускультация легень: додаткові дихальні шуми (крепітація, хрипи, шум тертя плеври)	2,5
8.	Розпитування та загальний огляд хворих із патологією серцево–судинної системи. Оформлення анамнестичного розділу історії хвороби.	2,5
9.	Дослідження пульсу та вимірювання артеріального тиску.	2,5
10.	Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкуторне визначення меж серцевої тупості.	2,5
11.	Аускультация серця: серцеві тони, їх розщеплення, роздвоєння, додаткові тони.	2,5
12.	Аускультация серця: органічні та функціональні серцеві шуми.	2,5
13.	Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії передсердь та шлуночків.	2,5

14.	ЕКГ-ознаки порушень автоматизму та збудливості.	2,5
15.	ЕКГ–ознаки порушень провідності. Комбіновані порушення серцевого ритму.	2,5
16.	Розпит та огляд хворих із захворюваннями органів травлення. Огляд та поверхнева пальпація живота.	2,5
17.	Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунка.	2,5
18.	Глибока ковзна методична пальпація печінки, селезінки, нирок. Проміжний контроль знань з методів фізикального обстеження хворого	2,5
Модуль «Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів»		
19.	Мітральні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.	2,0
20.	Аортальні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.	2,0
21.	Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи.	2,0
22.	Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда.	2,0
23.	Основні клінічні прояви при хронічному бронхіті та бронхіальній астмі. Хронічне обструктивне захворювання легень. Синдром підвищення повітряності легеневої тканини.	2,0
24.	Пневмонії та плеврити: симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Синдроми ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині та дихальної недостатності при патології бронхо–легеневої системи.	2,0
25.	Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, пептичну виразку шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми.	2,0
26.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях гепатобіліарної системи: хронічному холециститі, холангіті, жовчокам'яній хворобі; основні клінічні та лабораторні прояви хронічних гепатитів і цирозів печінки.	2,0

27.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок – гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті. Хронічна хвороба нирок. Загальноклінічне дослідження сечі.	2,0
28.	Основні симптоми та синдроми при анеміях. Загальноклінічний аналіз крові.	2,0
29.	Підсумковий контроль засвоєння практичних навичок з методів обстеження хворого	2,5
30.	Підсумковий контроль теоретичної підготовки з дисципліни, знань студентів з виявлення основних симптомів та синдромів при аналізі результатів інструментальних та лабораторних методів обстеження пацієнтів	2,5
Усього з дисципліни		70

Форма навчання: денна.

Методи навчання: словесні (пояснення, лекція, бесіда, дискусія); наочні (демонстрація); практичні (метод тренінгових технологій, клінічних кейсів, практична робота в малих групах, індивідуальне опанування практичними навичками), метод індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Методи контролю: усний (індивідуальне опитування, співбесіда), письмовий (структуровані за змістом письмові роботи), практичний (контроль виконання стандартизованих за методикою проведення практичних навичок), тестовий.

Форма підсумкового контролю: підсумковий контроль – контроль практичної підготовки та засвоєння теоретичних знань (6-й семестр).

Засоби діагностики успішності навчання: робочий зошит, тестові завдання, ситуаційні задачі, результати лабораторних та інструментальних досліджень, індивідуальні завдання, презентації, питання для поточного контролю, теоретичні питання та практичні завдання для підсумкового контролю.

Мова навчання: українська, англійська.

2. Оцінювання:

Розподіл балів, які отримують студенти

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Рекомендована література

1. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І. Децик, О.Г. Яворський, Є.М. Нейко та ін.; за ред. О.Г. Яворського. – 6-е вид., випр. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 552 с. + 12 с. кольор. вкл
2. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І. Децик, О.Г. Яворський, Є.М. Нейко та ін.; за ред. О.Г. Яворського. – 4-е вид., випр. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 552 с. + 12 с. кольор. вкл
3. Macleod's Clinical Examination / Ed. G.Douglas, F.Nicol, C.Robertson.– 13thed.– Elsevier. 2013. – 471 p.
4. Методика обстеження терапевтичного хворого: навч. посіб. / С.М.Андрейчин, Н.А.Бількевич, Т.Ю.Чернець. – Тернопіль: ТДМУ, 2016. – 260 с.
5. Розпитування та фізикальне обстеження хворого терапевтичного профілю: Навч. посіб. для студ. III-IV курсів мед. вузів / В. Є. Нейко, І. В. Тимків, М. В. Близнюк [та ін.]. – Ів.-Франківськ : ІФНМУ, 2016. – 142 с.

3. Політика курсу:

- оскільки практичні заняття з дисципліни проводяться у клініці, зовнішній вигляд студента має відповідати вимогам медичного закладу, в іншому випадку студент не допускається до роботи із хворими;
- спілкування із хворими, медичним персоналом, викладачами, колегами передбачає знання і чітке дотримання студентом норм медичної етики та деонтології, а також правил внутрішнього розпорядку, визначеного відповідними нормативними документами;
- у процесі навчання обов'язковим є дотримання академічної доброчесності, а саме:
 - самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини»;
 - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
 - дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
 - надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Питання перескладання підсумкового контролю / повторного вивчення дисципліни. При отриманні незадовільної оцінки з дисципліни в межах 60-110 балів (FX), студент має право повторно скласти ПК двічі: перший раз - комісії за участю завідувача кафедри, останній раз – комісії за участю завідувача кафедри та декана факультету; за умови незадовільної оцінки з в межах 1-59 балів (F), студент має право на повторне вивчення дисципліни (за рішенням керівництва ВНЗ відповідно до нормативних документів).